

Atso Haapanen

KAUKOPARTIO VETO

KARISTO
HELSINKI

© Atso Haapanen ja Karisto / Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

ISBN 978-951-1-50037-7

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

Kirja perustuu kaukopartio Vedon partiokertomukseen.

Kaikki tapahtumat ja miesten nimet ovat tosia.

1. luku

Luutnantti Määttänen katseli hetken ympärilleen hulpean hirsitalon eteisessä. Tuoreiden hirsien tuoksu tuntui vielä voimakkaana. Talo vaikutti kotoisalta ja rauhalliselta. Pian kaikki muuttuisi. Sen Määttänen tiesi kiskaistessaan viimein tupaan johtavan oven auki.

Huoneessa oli muutama mies. Suurikokoinen kartta oli levitetty hirsiseinälle, ja kookkaalla pöydällä näkyi pienempiä karttoja ja papereita.

Määttänen katseli nopeasti ympärilleen selvittääkseen, kuka huoneessa oli korkea-arvoisin upseeri. Pian hän tapasi tutut kasvot.

– Herra majuri, Määttänen tervehti virallisesti mutta hymyillen.

– Terve, majuri Vehniäinen vastasi leveästi hymyillen. Hän lähti tulemaan nopein askelin Määttästä kohti.

Miehet kättelivät tuttavallisesti kuin kaksi pitkästä aikaa toisensa kohtaavaa ystävää. Armeijan jäykästä hierarkiasta ei tuntunut olevan tietoaakaan, ja tunnelma oli muutenkin rauhanaikaisen leppoisaa, vaikka sota ei näyttänyt loppuvan koskaan. Oli syyskuu vuonna 1943.

– Miten menee? majuri Vehniäinen kysyi.

– Hyvin, kun vielä hengissä olen, Määttänen naurahti väkinäisesti.

– Niin, saisi sota jo loppua.

– Se ei taida olla meistä kiinni. Taitaa Suomenkin herrat olla liian pieniä kihoja sodan lopettamiseen.

– Siltä se vaikuttaa, Vehniäinen myönsi. – Saksalaisilla ja ryssillä on sanansa sanottavana meikäläisten kohtalon suhteen. Ja länsiliittoutuneet ovat vielä toinen juttu.

– Tapellaan sitten vielä, jos täytyy.

Vehniäinen yskäisi. – Siksi kutsuinkin sinut tänne.

– Arvelinkin, etten tullut tänne pelkästään kuulumisia vaihtamaan.

Vehniäinen käveli pöydän ääreen, ja Määttänen seurasi perässä. Vehniäinen vilkaisi pöydällä olevaa karttaa ja katsoi sitten Määttästä.

– Saat tehtävän tavanomaisen partioalueesi ulkopuolelta.

– Onhan sekin vaihtelua. Marssinko Moskovaan saakka?

Vehniäinen naurahti. – Ei sentään. Partiopyyntö tuli saksalaisilta.

– Nehän sinne Moskovaan yrittävät. Meikäläisille riittäisi Karjala.

Vehniäinen ei vastannut. Hän katsoi uudelleen karttaa, ja sitten Määttästä.

– Päämaja tarvitsee tietoja myös muualta kuin sodan painopistealueilta.

– Hyvähän se on tietää, mitä vihollinen meinaa.

Vehniäinen nyökkäsi. – Tärkeitä ja kiireellisiä tiedustelualueita olisi muuallakin, mutta tehtävänäsi on mennä Sallan alueelle.

– Paikkahan se on siinä missä muutkin.
– Olet valmis ottamaan tehtävän vastaan?
– Sodassa on tehtävä, mitä määrätään.
– Niinhän se on.
– Saanko kuitenkin kysyä, Määttänen aloitti, – mikseivät saksalaiset käy itse siellä partioimassa? Hehän sillä alueella ovat.

– Samaa minäkin heiltä kysyin.
– Niin?
– Ilmoittivat meikäläisten tuntevan alueen parhaiten. Eikä heillä kuulemma ole riittävästi joukkoja irrottavaksi partioon.

– Saksalaisethan ovat aina kammoksuneet partiomatkoja, Määttänen totesi, – mutta voi niiden selitys pitää paikkansakin. Ainakin me tunnemme alueen paremmin.

– Sehän on selvä.
– Mikä on tarkempi tehtävämme?
– Vihollinen huoltaa Kantalahden pohjoissiivellä olevia joukkojaan kuljettamalla tarvikkeet Muurmannin radalta Upolahteen, mahdollisesti vesitietä pitkin.

Vehniäinen kumartui pöydällä olevan kartan ylle ja odotti, että Määttänen tuli hänen viereensä. Sitten hän tökkäsi sormellaan karttaa.

– Täältä Upolahdelta kuljetukset jatkuvat maantiekuljetuksina Juonin kautta joukoille. Ryssillä on siis huoltokeskukset Upolahdessa ja Juonissa eli Jenassa.

Vehniäinen piti lyhyen tauon ja jatkoi:

– Leipätunturin maastossa sijaitsee vihollisen tukikohtia, lähinnä varmistusosastoja, ja Kowdoron maastossa epäillään olevan jonkin partisaaniosaston. Tällä

suunnalla varmistuksen hoitaa NKVD:n joukkoihin kuuluvat Rajavartiorykmentti 101 ja 82, jotka ovat ilmeisesti ryhmittyneet kenttävartioihin.

– Tiedetäänkö ryssien joukoista tarkemmin?

Pöydän luona hiljaa ollut tuntematon kapteeni katsoi Määttästä sanoen:

– Rajavartiorykmentti 101:n kolmas pataljoona suorittaa siellä varmistusta Leipätunturin ja Vojanvaaran maastossa. Leivoivan suunnalla vihollisella on Suomen puolelle työntyneitä varmistusosastoja. Siis alueella, jonka menetimme Moskovan rauhassa.

Kapteeni ei esitellyt itseään, joten Määttänenkin vain nyökkäsi. Ilmeisesti mies oli joku tiedustelutyypipi, joka halusi pysytellä tuntemattomana alempiarvoiselle luutnantille, vaikka tämä olikin kaukopartiomies, Suomen armeijan aatelial.

– Entä tiet?

– Tie Juoni–Kowdoro on hyvin sorastettu, mutta liikenne lieene vähäistä, kapteeni jatkoi. – Tie Kowdoron kaivoksille on autolla ajettavassa kunnossa, mutta sitä ei ole korjattu pitkään aikaan.

Määttänen katsoi Vehniäistä.

– Mikä on tehtävä?

– Partio tiedustelee rautatien Pinjärvi–Kowdoro kunnan ja liikenteen, mihin saakka rata on purettu, onko pölkkytys poistettu ja kiskot kuljetettu pois? Onko tilalle rakennettu kapearaiteinen rata? Käytetäänkö ratapengertä ajotienä, ja minkälaisessa kunnossa se on?

Määttänen nyökkäsi. Vehniäinen jatkoi:

– Lisäksi tiedusteltava tiet Upolahti–Juoni sekä Pinjärvi–Kowdoro, ja vesiliikenne Upolahteen, kuljetus-

alukset, kuljetusten lähtöpaikka ja laatu, liikenteen vilkkaus, purkupaikka ja satamalaitteet.

Vehniäinen oli hetken hiljaa, jolloin Määttänen totesi:

– Perustiedustelua. Eiköhän se onnistu.

Vehniäinen otti pöydältä paperin käteensä ja ojensi sen Määttäselle.

– Kerroin vasta osan tehtävistä. Tässä on kirjallinen käsky.

Määttänen otti paperin ja alkoi lukea ääneen.

– Tiedusteltava asutus- ja huoltokeskukset. Juonin kylässä varastojen laatu ja sijainti. Kylässä olevat joukot, niiden majapaikat ja kylän varmistus. Juonin asemalla purkauslaituri ja asemalaitteet. Aseman lähellä olevat sotilasmajoitukset. Leipätunturilla, Kowdorossa ja Hirsjärvellä oleva miehitys, joukkojen määrä ja laatu. Onko suunnalla muita kuin NKVD:n joukkoja. Maaston yleinen kulkukelpoisuus. Tilanteen salliessa partio miinoittaa Pinjärvi–Kowdoro-maantien. Partionjohtajan harkinnan mukaan voidaan ajatella Upolahdessa olevien varastojen polttamista, mikäli siihen ilmaantuu sopiva tilaisuus. Otettava vanki ja kuulusteltava sitä. Tietorikas vanki yritettävä tuoda mukana. Puhelinkuunteluun varauduttava.

Luettuaan käskyn loppuun Määttänen nosti katseensa paperista Vehniäiseen.

– Melkoinen lista.

– Melkoisia ovat miehetkin, Vehniäinen naurahti.

– Milloin lähdemme ja millaisella kokoonpanolla?

– Mahdollisimman pian. Tehtävä vaatii määrällisesti tavallista suurempaa porukkaa. Ajattelin sinun lisäksesi kolmeatoista miestä ja sotakoira.

Määttänen oli vilkaissut Vehniäisen puheen aikana jälleen käskypaperia. Nyt hän katsoi Vehniäistä suoraan silmiin.

– On partioilla ollut pari kertaa koira mukanaan. Ei piskeistä ole paljoa hyötyä ollut.

– Ajattelimme, että se vainuaa tunturimaastossa vihollisen jo kaukaa ja varoittaa partiota.

– Saattaa se niin tehdäkin, mutta avonaisessa maastossa myös partiomiehet havaitsevat ryssät jo pitkältä.

– Niin on myös toisinpäin, Vehniäinen totesi. – Venäläisetkin näkevät teidät.

– Niinhän se on.

– Ottakaa kuitenkin koira mukaan, Vehniäinen kehotti. – Saadaanpahan sen käytöstä partiomatkoilla lisää kokemusta. Koira ja sen ohjaajakin on jo valittu.

– Selvähän se sitten. Utelias en ole, mutta mielenkiinnosta kysyn, että miksei osasto Marttina tai Paatsalo ota tätä partioitehtävää vastaan, vai onko heidät määrätty jo muualle?

Määttänen tiesi kysymyksensä olevan aiheellinen. Hän kuului eteläisimpänä toimivaan osasto Vehniäiseen eli Erillinen pataljoona 4:n 1. komppaniaan. Osasto Kuismanen toimi hieman pohjoisempaan, sitten Marttina, ja Sallan korkeudelta pohjoiseen sijaitsi pataljoonan 4. komppanian eli osasto Paatsalon toimialue.

– Kyllä Paatsalonkin miehet lähtevät samaan partioon, Vehniäinen vastasi.

– Nyt en ymmärrä. Montako miestä tähän kolmen-toista ukon partioon tulee meidän komppaniastamme ja paljonko neljännestä komppaniasta?

– Lähtijöiden määrä on suurempi. Kaukopartion, jonka peitenimi on ”Osasto Määttänen”, alaisuudessa toimii kolme osapartiota. Lähdette matkaan yhdessä ja jakaannutte sitten omille teillenne suorittamaan tehtäviä.

– Nyt ymmärrän.

– Johtamasi partio on peitenimeltään ”Veto”. Neljännestä komppaniasta osallistuu partio ”Passiin” noin kaksikymmentä miestä upseerin johdolla ja saattopartio ”Paariin” noin viisitoista miestä, mieluusti upseerin johdolla.

– Mikä on muiden partioiden tehtävänä, vai onko se salaista? Tarkoitan vain, että olisi hyvä tietää toistemme sijainti, niin emme ryhdy ammuskelemaan toisiamme.

– Ainahan toisista partioista kerrotaan tarpeellinen tieto. Nyt on viisainta, että tiedätte toistenne sijainnin ja tehtävät.

– Niin?

– Osastosi etenee Tenniöjärven Muotkalahdesta Lintuselän pohjoispuolitse, jonka itäpuolella partiot eroavat. Johtamasi kaukopartio Veto jatkaa käskynmukaista tehtäväänsä. Saattopartio Paari etenee Lintuselän idänpuoleiseen maastoon, missä se eroaa pääpartiosta ja palaa Kowdorojärven länsipuolitse ja Kowdoron kaivosten kautta omien joukkojen luokse Alakurtissa.

Määttänen nyökkäsi, jolloin Vehniäinen jatkoi:

– Parin tehtävänä on saattaa Veto eroamispaikkaan ja avustaa teitä muonan kuljettamisessa. Paluumatkalla Paari tiedustelee Kowdorojärven lännenpuoleisen maaston sekä Kowdoron kaivosten tienoot

ja pyrkii selvittämään, kuinka syvällä Suomen puolella on ryssien varmistuseliimiä. Partion on siepattava vanki sopivassa kohtaa ja pyrittävä tuomaan se omalle puolelle. Paluumatkalla se tiedustelee vihollisen tukikohdat Sankarilatvaselässä ja Sorkolan suunkankaalla, Muokkarovan maastossa olevan vanhan tukikohdan ja Karhutunturin maaston.

Vehniäinen oli hetken hiljaa, jolloin Määttänen totesi:

- Entä kolmas partio?
- Kaukopartio Passi eroaa teistä määräämässäsi paikassa ja jatkaa matkaa pohjoiseen Kalojärven etelärannalle, josta takaisin etelään Jenajokivarteen Kuroptajoen yhtymäkohtaan, missä todennäköisesti on ryssien partisaanileiri. Sieltä partio palaa Juonijokivarteen ja liuskakivilouhosten kautta omien joukkojen luokse.
- Teoriassahan tuo toimii, käytännön näkee sitten.
- Mitä tarkoitat? Vehniäinen kysyi.
- Kolmen erillään olevan partion mahdollisuus törmätä ryssiin on kolminkertainen.
- Se riski on aina olemassa, Vehniäinen myönsi.
- Vankikuulustelutietojen mukaan vanjoilla on varmistusjoukkojen lisäksi partisaanitukikohta Sankarilatvaselässä, Lakkimaasta pohjoiseen Sorkojan ja Tuntsan yhtymäkohdassa sen eteläpuolella, sekä Karhutunturissa. Lisäksi lentotiedustelun mukaan ryssillä on kenttävartioita viidentoista kilometrin päässä Hirvasjärvestä länteen ja Hirvasjärven eteläpuolella olevan Nodejärven itärannalla.

Vehniäinen ojensi Määttäselle nipun valokuvia.

- Tässä on ilmavalokuvat mainitsemistani koh-

teista. Myös Kalolahden etelärannalla olevasta parakialueesta.

Määttänen alkoi tutkia kuvia.

– Paina paikat mieleesi, Vehniäinen käski. – En voi antaa kuvia mukaan, etteivät ne päädy vihollisen käsiin. Näytän myöhemmin samat kuvat muidenkin matkaan lähtevien partioiden johtajille.

Määttänen tutki kuvia ja yritti painaa rakennusten sijainnit ja taisteluasemat mieleensä. Hetken ne siellä pysyisivätkin, mutta tuskin enää partiomatkan aikana.

Määttänen ojensi lopulta kuvat takaisin. Vehniäisenkin vilkaisi niitä nopeasti ja laski ne sitten pöydälle.

– Kun partiot ovat lähteneet omille teilleen ja satutte kohtaamaan toisenne, Vehniäinen sanoi, – on tunnus-sanana Ryypyy – Pyry.

– Eiköhän sen muista. Ryypyy – Otan jäisi kuitenkin paremmin mieleen!

– Varmasti, Vehniäinen naurahti, – mutta se on liian ennalta arvattava.

– Tuskin siellä suomea puhuvia ryysä on.

– Ei sitä tiedä.

– Ryypäämisestä tuli mieleen ruoka, Määttänen sanoi. – Miten muonitus on järjestetty, ja kauanko olemme reissussa?

– Vedon toiminta-ajaksi on suunniteltu noin neljätoista vuorokautta ja Paarin sekä Passin kymmenestä kahteentoista vuorokautta.

– Otammeko kaiken muonan mukaan, vai saammeko sitä täydennyksenä lisää? Määttänen kysyi. – Meinaan vaan, että reput käyvät parin viikon muonalle ahtaiksi.

– Partiosi saa viidentoista vuorokauden muonan, josta mukana kulkee kymmenen vuorokauden eväät. Tästäkin määrästä partio Paari kuljettaa neljän vuorokauden muonat, omiensa lisäksi.

– Entä loput viisi vuorokautta?

– Ne saatte tarvittaessa täydennyksenä.

– Matkantekohan on sitten helppoa, kun muut kantavat eväätkin, Määttänen naurahti.

– Ei ryssien selustassa ole koskaan helppoa, oli reppu miten täysi tahansa.

– Varsinkin partio Paarin reput käyvät kyllä ahtaiksi, Määttänen sanoi. – Toivottavasti emme joudu juoksemaan ryssiä karkuun täysien reppujen kanssa. Siinä voi askel painaa.

– Ammutte tarvittaessa ja juoksette sitten.

– Ei se reppu siitä kevene.

– Ei, Vehniäinen naurahti, – mutta askel pitenee!

– Miten muonatäydennykset on hoidettu?

– Ilmoitatte myöhemmin radiolla, kun haluatte tarvitsemanne lisämuonan. Täydennyskoneelle on merkkinä punakeltainen T-kirjaimen muotoinen vaate. Lisäksi laitatte T-kirjaimen päähän neljän metrin välein kolme sissikipinää merkkivaloiksi.

– Eikö nuotioita?

– Käyttäkää sissikipinää, se on kirkas eivätkä lentäjät erehdy luulemaan ryssien nuotioita teidän merkiksenne.

– Selvähän se sitten.

– Siltä varalta, että partioiden radiot menevät rikki, sovitaan täydennyspaikat Dlinnojejärven eteläpähän, toinen täydennyspaikka edellisestä kahden kilometrin päähän etelään ja kolmas Muroptajokivarteen. Ilmoi-

tatte olinpaikkanne päivittäin. Mikäli emme saa sano-
maa, pudotamme täydennyksenä radion, muonaa ja
räjähdysainetta ensimmäiseen tai toiseen pudotuspaik-
kaan, kun lähdöstänne on kulunut kymmenen vuoro-
kautta.

- Hyvä tietää, että huolto toimii.

- Pudotukset tapahtuvat iltapäivällä kolmen ja vii-
den välillä. Mikäli teitä ei näy siellä, pudotetaan tarviki-
keet kahdentoista vuorokauden kuluttua lähdöstänne
kolmanteen pudotuspaikkaan. Edellyttäen, että koneen
miehistö näkee merkkinne.

- Tämä selvä, Määttänen ilmoitti. – Jos ei ole muuta,
niin ryhdyn valmistelemaan matkaa.

- Niin, valmisteluihin menee oma aikansa. Lisäksi
teillä on pitkä junamatka lähtöpaikkaanne.

Määttänen teki kuin piruuttaan asennon ja otti sit-
ten askeleen ovea kohti. Vehniäisen sanat kuitenkin
pysäyttivät hänet.

- Yksi juttu vielä. Mikäli partiomies joutuu vangiksi,
tulee hänen kertoa vihollisille, että hänet oli sijoitettu
selustaan Aunuksen kannaksella, josta hänet on juuri
siirretty pohjoiseen. Tämän vuoksi hän ei tiedä omien
joukkojen sijoituksesta mitään. Viholliselle pitää ker-
toa, että joukkomme suorittavat runsaasti taisteluase-
mien vahvistuksia ja sotilaiden asenne on, ettei asemista
luovuta. Tämä ehkä hillitsee ryssien hyökkäyshaluja.

- Tarkkaan olet asian miettinyt.

- Käsky tuli ylempää.

Määttänen katseli huoneessa istuvia miehiä. Nämä
näyttivät syventyneen edessään olevien papereiden tui-
jottamiseen.

– Herrat näköjään uskovat ryssien aloittavan hyökkäyksen, Määttänen rohkeni sanoa, – kerta haluavat uskotella niille, että meillä on vahva puolustus.

– Saahan sitä aina uskotella.

– Tiedustelemalla se selviää, mitä ryssät aikovat.

– Sillähän se.

– Varoituksesi pisti korvaan, Määttänen vielä sanoi. – Toiminta-alueellamme lienee vihollisen joukkoja vähemmän kuin aiempien tehtävien alueilla. Kannas ja Laatokan Karjala ovat ryssiä täynnä, mutta ei meitä silti ole varoitettu vangiksi jäämisestä. Pitäisikö meidän tietää jotakin muutakin?

– En osaa sanoa. Sain vain nämä ohjeet, joissa korostettiin, ettei partiomies saa joutua vangiksi!

– Selvähän se sitten, Määttänen kääntyi lähteäkseen. Ovella hän sanoi vielä:

– Kerron tämän partiomiehille.

Miehet nostivat toisilleen kättä. Vehniäinen katseli huolestuneena Määttäsen perään.

2. luku

Kolmannen luokan junanvaunun penkki oli kova, mutta luutnantti Määttänen oli tottunut istumaan partiomatkoilla kylmillä ja kosteilla kivillä, joten penkki tuntui nyt suorastaan yllätykseltä.

Juna puuskutti hitaasti eteenpäin. Kaarteissa vaunut heiluivat ja kiskojen liitoskohdissa pyörät kolahtelivat aluksi häiritsevästi, mutta pian tasainen kolkutus kävi unettavaksi.

Määttänen vilkaisi vieressään torkkuvaa ylikersantti Rastasta. Tämä havahtui, kuin aavistaen tuijotuksen.

- Onhan tämä vaihtelua, Rastas totesi.
- Mikä? Määttänen kysyi.
- Matkata pohjoiseen.
- Ei sillä ole väliä, mihin mennään. Sama ryssä siellä on edessä.

Partio Veto oli noussut junaan Syvärin asemalta syyskuun 25. päivänä. Tavallisesti Osasto Vehniäisen kompanian miehet suuntasivat partiomatkinsa Karjalan kannakselle tai Laatokan Karjalaan, nyt juna vei heitä kohti Sallaa.

Junassa oli vain vähän matkustajia. Kannakselle ja Syvärin rintamalle kulki joukkoja tasaiseen tahtiin,

mutta pohjoiseen ei ollut ruuhkaa. Saksalaisetkin näyttivät kulkevan omina kuljetuksinaan, tosin Valtionrautateiden kalustolla. Siviileitäkään ei ollut, ainakaan Määttäsen miesten vaunussa.

Juna joutui välillä odottamaan vastaantulevia kuljetuksia, ja välillä se seisoivat sivuraiteilla pitkiäkin aikoja vaikkei vastaan junaa tullutkaan. Kun juna viimein pääsi liikkeelle, se joutui tiheään pysähtymään, jotta veturin tenderiin saatiin laskettua vettä riittävän höyryn tuottamiseen veturin höyrypannussa.

Miehet kuluttivat aikaa vaunussa, miten parhaaksi katsoivat. Muutamat lukivat sanomalehtiä, joita he olivat ostaneet asemilta pidempien pysähdyksien aikana. Jotkut pelasivat korttia, ja loput nukkuivat tai tuijottivat tylsistyneinä ikkunasta ulos, vaikka siellä ei mitään ihmeellistä näkynytäkään. Vaunun ummehtuneessa ilmassa leijui sankka tupakansavu.

Määttäsen laski lukemansa sanomalehden penkille ja katsoi vieressään istuvaa, juuri herännyttä Rastasta.

- Kauaksi on pitkä matka.
- Niinhän ne väittävät, Rastas unisena vastasi.
- Se on suhteellista, viereisellä penkillä istuva ylikersantti Lempiäinen totesi.

Rastas katsoi Lempiäistä kuin arvioiden, puhuiko tämä unissaan.

- Mikä?
- Matka ja aika.
- Mitä tarkoitat?
- Jos nopealla kulkuvälineellä matkustaa, niin ei pitkäkään matka kauaa kestä.
- Sehän on selvä.

– Selvänähän tässä ollaan, Lempiäinen nau-rahti, – vaikka kännissä matkakin sujuisi rattoisammin.

Pian juna pysähtyi, ties kuinka monennen kerran. Miehet yrittivät kurkkia ikkunasta pysähdyksen syytä.

– Ei ainakaan asemalle tultu, Määttänen totesi. Ikku-nasta näkyi koivikkoa ja pieni niitty.

Pian veturin suunnalta kuului heikkoa kolinaa.

– Ottavat veturiin vettä ja puita, Rastas sanoi.

– Siltä kuulostaa, Lempiäinen myönsi. – Eihän se ole ihmekään, kun pieni veturi kiskoo vaunuja peräs-sään. Nälkähän sille tulee, se syö puuta ja juo vettä.

Kun vettä ja puita oli saatu täydennettyä, juna lähti heti liikkeelle.

– Sodasta voidaan olla montaa mieltä, Rastas sanoi junan kiihdyttäessä vauhtia. – Sanotaan, että sota on odottelua. Sitähän tämä on, vaikka väittävät saksalais-ten käyvän nopeaa salamasotaa.

– Eihän ne enää sitä käy, Määttänen sanoi. – Mutta kyllä ne vauhdilla etenivät Keski-Euroopan lakeuksilla ja Neuvostoliiton aroilla.

– Eivätpä etene nyt.

– Oli niillä voimaa takana, mutta kesä loppui vuonna 1941 kesken. Kalusto juuttui syksyn liejuun, ja ukotkin kangistuivat talven pakkasiin.

– Ei ole etelän miehiä pohjoisen talviin tehty.

– Hyvä kuitenkin, että ovat meidän apuna, Lempiäi-nen totesi. – Ilman niitä sota ei olisi odottelua, vaan kii-vasta toimintaa, kun ryssät rynnistäisivät kuin talviso-dassa.

– Voivat ne vieläkin rynnistää, Määttänen sanoi. – Ei asemasotavaihe ikuisesti kestä.

– Niin se oli edellisessäkin maailmansodassa, Rastas mietti. – Saksa kokosi joukkojaan ratkaisevaa hyökkäystä varten, mutta amerikkalaiset tulivat Ranskan ja brittien sekä niitä tukevien maiden avuksi. Se ratkaisi sodan.

– Tuskin nyt käy niin, Lempiäinen totesi.

– Mistä tiedät? Rastas kysyi.

– Saksa pitää Manner-Eurooppaa hallussaan, Lempiäinen sanoi. – Amerikkalaiset joutuisivat suorittamaan maihinnousun Englannista käsin jonnekin Ranskan rannikolle.

– Onhan mahdollisesta maihinnoususta huhuttu lähes sodan alusta lähtien, Rastas sanoi.

– Amerikkalaisilla on riittävästi tekemistä Japanin kanssa, Lempiäinen totesi. – Eivät ne heti maihinnousua yritä.

– Pommittavathan ne nytkin Saksan kaupunkeja, Määttänen sanoi. – Kun sotateollisuus on pommitettu romuksi, ei saksalaisilla ole laittaa hyökkäysvaunuja ja tykkejä amerikkalaisten esteeksi.

– Tuskin mahdollinen maihinnousu meihin vaikuttaa, Lempiäinen sanoi.

– Tietysti vaikuttaa, Määttänen puuskahti. – Ryssät intoutuvat myös hyökkäämään. Tuskin ne silloin pelkästään saksalaisia vastaan rynnistävät.

– Sitten tapellaan, Lempiäinen uhosi.

Määttänen aikoi vielä jatkaa, mutta sulki kuitenkin suunsa. Hän tiesi sodan jatkuvan vielä pitkään, eikä sen lopputuloksesta ollut tietoa. Lähes varmaa kuitenkin oli, ettei lopullista rajaa Suomen ja Neuvostoliiton välille vedettäisi nykyisten taistelulinjojen kohdalle. Taistelujen